

folkningens kamp for sine rettigheder. Såvel redaktørene som IWGIA må berømmes for sin professionalitet og innsats i produksjonen av denne boken, som fortjener et stort og bredt publikum.

Edvard Hviding
Institutt for sosialantropologi
Universitetet i Bergen

DOUGLAS H. JOHNSON: *Nuer Prophets. A History of Prophecy from the Upper Nile in the Nineteenth and Twentieth Centuries.* Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology. Oxford: Clarendon Press 1994. 407 sider, illustreret. ISBN 0-19-827907-8 hardback, pris £40.00.

På smudsbindet annoncerer forlaget denne bog som „det første større studie af nuerne baseret på primærforskning siden Evans-Pritchards klassiske *Nuer Religion*.“ Denne anmelder havde derfor tre forventninger til Johnsons bog: At bogen ville forholde sig til Evans-Pritchards værker om nuerne, at den som monografi baseret på primærforskning ville give forfriskende ny viden om profeti i Nuerland også i nyere tid, og at den ville have teoretiske overvejelser omkring fænomenet profeti. Dem er der ikke mange af i antropologien.

For læsere, der griber til bogen i forventning om at få klarhed over alt det omkring de historiske nuer-profeter, som var udeladt hos Evans-Pritchard, er der tale om gefundenes Fressen. Er ønsket derimod at få at vide, om profeterne har været aktive i borgerkrigstilstandene efter Sudans uafhængighed, må man blot væbne sig med en stor portion tålmodighed. Det kommer, som den gode dessert som en oplevelse til sidst, men det er unægteligt kolonitidens profeter og den posthume dialog med Evans-Pritchard, der er hovedretten. Var man, som undertegnede, især sulten efter en teoretisk belysning af fænomenet profeter, vil man nok sidde hungrig tilbage efter endt læsning.

Johnson vedgår, at bogen er et opgør med Evans-Pritchards tolkninger, men den tager også sine afsætningspunkter fra dette pionerarbejde. Snarere er det egentlige opgør rettet mod „den store, og stadigt voksende, type af sekundærstudier, der beskæftiger sig med teoretiske diskussioner af Evans Pritchards nuer-

trilogi“ (side xi), og Johnson finder ikke anledning til at „gøre nogen undskyldning for detaljerne præsenteret i dette studie [...] Alt for ofte er folkene i det sydlige Sudan – især nuerne – blevet generaliseret ud i ren abstraktion. Læsere, der vil forstå det sydlige Sudan, må nødvendigvis være villige til at forðøje detaljen“ (side xii). Dette er i sig selv legitime synspunkter, problemet er blot, at aversionen mod den i sandhed voluminøse sekundærlitteratur tilsyneladende giver sig udslag i en aversion mod teoretiseringen i det hele taget. Derved bliver læsningen af de mange detaljer omkring mylderet af profeter en tung og til tider kedsommelig proces; detaljerigdommen var lettere gledet ned, hvis det i højere grad var ekspliciteret, hvor Johnson vil hen. Det forhold, at der er tale om den første Evans-Pritchard-diskussion baseret på friske data kan ikke alene bære historien.

Her skal ikke i detaljer refereres Johnsons mange – og indrømmet, ofte imponerende rigelige – empiriske detaljer, men blot gives et resumé af hans argument. De første profeter opstod som en selvstændig, intern udvikling før koloniseringen, og før mahdibevægelsen. Der var tale om en vis påvirkning fra dinkareligion i kraft af faktisk slægtskab, men ikke kopiering. Ngundeng var en innovator, fordi han tilskyndede enhed på tværs af sektionelle skel og endda ud over etniske grænser, men ifølge Johnson var nuer-profeterne ikke af den type politisk-religiøse ledere, der opstår som en direkte følge af eksternt påført krise og engageret i oprør mod den fremmede overmagt, som profeter oftest gøres til ud fra en bagvedliggende antagelse om, at traditionelle samfund oprindeligt var lukkede, statiske størrelser, som blev tvunget åbne ved kolonisering. Deres projekt var at skabe et moralsk fællesskab nuerne imellem. De søgte at indføre en moralsk skelnen mellem guddomme fra oven, og magter fra neden, og de sidstnævntes jordske hylstre skulle bekæmpes, fordi magisk manipulation på bunden handler om egoistisk vinding. Profeterne virkede ifølge Johnson primært for at skabe kollektiv fred og moralsk fællesskab, sekundært for at skabe frugtbarhed og forebygge og helbrede sygdom blandt mennesker og dyr. Deres profetier, manifeste i deres kaldelser, geminger, levnedsløb og især i deres sange, lever videre blandt deres efterkommere og genoplives stadig, og guddomme manifesterer sig til stadighed i nye profeter i forsøget på at give mening til de se-

nere årtiers krigshandlinger, hvor skiftende selvbestaltede regimer gentager kolonitidens forsøg på at forvalte nuerne.

Men selv om de individuelle profeter præsenterede innovation, var de som fænomenet et udtryk for kontinuitet. De byggede videre på traditionen for, at visse mænd kunne arve en særlig forbindelse til guddomme fra oven, den fra Evans-Pritchards værker så kendte *guan kuoth*, „ejer af en guddom“, som er det ord for fænomenet, der hyppigst anvendes blandt de vestlige nuer, og som Evans-Pritchard ligestillede med „profet“. Johnson bruger, på to undtagelser nær, konsekvent den engelske term *prophet*, ikke (de østlige) nuer(ne)s term: *guk kuoth* – „en guddoms beholder“. Dermed er udnævnelsen til profet Johnsons, ikke nuernes. For dem bærer termen *guk kuoth* formodentlig sin egen mening, defineret af fænomen og praksis. For os andre er det dog af betydning, at Johnson aldrig giver nogen klar definition på sit *profet*-begreb. Derved bliver man ganske vist en hel del mere vidende om nuernes mangfoldige *guk kuoth*-skikkelser, men man bliver ikke særlig meget klogere på profeter og profeti i almindelighed.

Johnsons forsigtige ansats til at formulere et profetbegreb består i at genoplive terminologien fra Nora Chadwicks „tænksomme, men nu negligerede bog *Poetry and Prophecy*“ fra 1942. For at undgå terminologien fra ånde-besættelsesfænomener, skriver Johnson, kan man passende anvende Chadwicks term „mantiske aktivitet“, der refererer til „erhvervelse, dyrkelse og erklæring af viden, viden om en almindeligvis ukendt nutid og fortid, så vel som om fremtiden“ (side 35). Denne græske „fætter“ til profeti-begrebet undgår ifølge Johnson den almindelige forvirring, som udelukkende jævnfører profeti med forudsigelse, og opmærksomheden henledes på de intellektuelle og kunstneriske kvaliteter ved mantiske personer så som seere, shamaner og profeter (ibid.). Det står ikke denne anmelder klart, hvorledes Chadwicks „mantiske personer“ adskiller sig fra for eksempel Max Webers „mystagoger“, og hvorfor ikke ét ord om Edwin Ardners teori om profeti (fra 1975), der omsider udkom i Ardner-antologien *The Voice of Prophecy* i 1989 (ed. Malcolm Chapman), blandt andet i Oxford – på Basil Blackwell – på et tidspunkt, da Johnson må formodes at have været midt i arbejdet på *Nuer Prophets*?

Det manglende teoretiske standpunkt skulle ifølge Johnson (side ix) findes i artiklen

Revealing Prophets i 1994-antologien *Revealing Prophets: Prophecy in Eastern African History*, redigeret af D. M. Anderson og D. H. Johnson. I lokaliseringen af denne tekst meldte der sig et problem: Der gives i bibliografien ingen referencer til forlag, men alene til udgivelsessteder. Dét går simpelthen ikke i disse tider, hvor selv gamle, ærværdige universitetsforlag bliver multinationale, med forlagsaftaler i snart sagt hver en universitetsby. I hvert fald forlaget burde have en principiel interesse i at få sådanne oplysninger med. En søgning i bibliotekernes database afslørede, at *Revealing Prophets* udkom i september 1994 på forlagene Ohio University Press og James Currey. Det burde selvsagt have fremgået af bibliografien. Man kan så blot håbe på, at denne udgivelse giver den teoretisk sultne mere gulf for pengene.

...Og når vi nu er ved – grafiske detaljer: Som omslagsfoto har man valgt at gengive det billede af profeten Dial Diu, der også findes på side 212, men de to billeder vender forskelligt! Man må vælge at tro, at der er tale om et hændeligt uheld, og ikke en skruppelløs, æstetisk manipulation fra forlagets side, hvorved netop den profet, der står klarest frem af teksten, præsenteres i vrangbillede.

Nina Johnsen
mag.scient. i antropologi

SUSAN KENT (ed.): *Domestic Architecture and the Use of Space – An Interdisciplinary Cross-Cultural Study*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1993 (1990). 192 sider, illustreret. ISBN 0-521-44577-9 paperback, pris £14.95.

Den foreliggende bog, der udkom første gang på Cambridge University Press i 1990, handler om relationen mellem boligens udformning og brugen af dem. Bogen er nu udkommet som paperback i en serie, der hedder *New Directions in Archaeology*, og det siger allerede meget om dens indhold. Udgiveren er selv arkæolog og ønsker at åbne faget i forhold til etnografers studier af materiel kultur, som boligerne jo er en del af.

Det arkæologiske udgangspunkt betyder først og fremmest at studier af materiel kultur må foretages, uden at man kan spørge folk, hvad tingene betyder. Kan de lære af etnografers studier af andre kulturers boformer?